

Наталія Проданець,
фахівець факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Одеського державного університету
внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-1117-1652

<https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-42-11>

УДК 343.985

Система тактичних прийомів виявлення та подолання неправдивих показань неповнолітніх осіб

Постановка проблеми. Стрімке оновлення вітчизняного законодавства, яке стосується протидії злочинності, його узгодження із загально-визнаними міжнародними вимогами щодо забезпечення прав людини ставлять правоохоронні органи в ситуацію, коли необхідно, з одного боку, суворо дотримуватися прав і свобод людини, з іншого боку, необхідно досягнути виконання нормативних вимог щодо виконання завдань кримінального провадження, визначених у ст. 2 КПК України, в частині забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування з тим, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, але при цьому жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу [1].

Однією з перешкод, яку необхідно подолати стороні обвинувачення під час досудового розслідування, є неправдиві показання неповнолітніх учасників кримінального провадження.

Причини неправдивих показань загалом різні, але вони посилюються внаслідок впливу певної молодіжної субкультури, створення певного негативного ставлення до правоохоронних органів та правоохоронної системи держави загалом. У багатьох випадках саме від вмінь, навичок сторони обвинувачення у подоланні вказаних неправдивих показань неповнолітніх залежить подальша перспектива притягнення винної особи до кримінальної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Дослідженню проблем подолання неправдивих показань неповнолітніх осіб присвятили свою увагу такі теоретики та практики, як Р.С. Белкін, В.К. Весельський, В.Г. Дремов, А.Г. Лекарь, В.О. Маркус, М.В. Салтєвський, В.Ю. Шепітько та ін.

Серед авторів наукових праць, в яких приділяється увага вивченню питання формування неправдивих показань, варто згадати О.Я. Переверза «Формування неправдивих показань, система тактичних прийомів їх виявлення і подолання» (2000), А.І. Колесник «Тактика виявлення та нейтралізації добросовісних помилок у показаннях свідків» (2010), Н.В. Павлюк «Процес формування показань неповнолітніх (інтерпретація та використання під час допиту» (2011) та ін.

Однак наведені дослідження або частково розкривають формування неправдивих показань неповнолітніх під час досудового розслідування, або не враховують положення оновленого законодавства у цій сфері. Нині є потреба в дослідженні тактичних прийомів підтвердження неправди в показаннях неповнолітнього під час досудового розслідування.

Метою статті є дослідження системи тактичних прийомів виявлення та подолання неправдивих показань неповнолітніх осіб під час досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Допит є найбільш поширеною слідчою (розшуковою) дією, що регламентується ст. 224 КПК України. Специфіка допиту малолітньої або неповнолітньої особи визначена ст. 226 КПК України і полягає у зменшенні тривалості слідчої (розшукової) дії, присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря, інших процедурних особливостях [1]. Міжнародні нормативно-правові акти, ратифіковані Україною, також передбачають певні «дружні» стандарти щодо поводження з неповнолітніми особами у процесі кримінального провадження (Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року; Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства; Європейська конвенція

про здійснення прав дітей). Однак вказані нормативно-правові акти не можуть забезпечити надання правдивих показань неповнолітніх учасників кримінального провадження. Отже, виявлення та подолання брехні з одночасною фіксацією правдивих показань повністю залежить від вмінь, навичок сторони обвинувачення, що прямо впливає на подальшу перспективу притягнення винної особи до кримінальної відповідальності.

Загалом причинами давання неправдивих показань неповнолітніми особами можуть бути такі: у статусі підозрюваного, обвинуваченого – зацікавленість у наслідках розслідування; у статусі потерпілого – намагання «згладити» картину подій, утаїти суттєві обставини, неналежна роль потерпілого в події; невірне розуміння порядності, честі, товариства, страху помсти з боку обвинувачених чи їхніх родичів, небажання бути викликаними на допит під час досудового провадження, на судових стадіях, співчуття до обвинуваченого, схильність перебільшувати події чи факти, очевидцями яких вони були, схильність до фантазування [2, с. 287, 291, 299, 544]; намагання приховати свої вчинки, аморальну поведінку, боягузтво [3, с. 372].

У процесі попередньої оцінки показань можливе виявлення негативних обставин, які в процесі допиту можуть виступати у двох формах: а) відсутність у показаннях допитуваного даних, які повинні мати місце; б) наявність у показаннях даних, яких не має бути [4, с. 277].

Виявлення неправдивих показань загалом полягає в порівнянні показань неповнолітньої особи з показаннями, які є підстави вважати правдивими, що підтверджуються наявними в матеріалах кримінального провадження доказами. На початкових стадіях, коли документально підтверджених доказів бракує або вони взагалі відсутні, слідчий отримує інформацію

від працівників оперативних підрозділів, дільничних офіцерів поліції про наявне коло осіб, серед яких, на думку вказаних співробітників поліції, є ті, які можуть надати під час допиту найбільш достовірну інформацію. Досить часто таку інформацію можуть дати особи, які не зацікавлені в результатах досудового розслідування. Відповідно, таких осіб допитують в першу чергу.

У зв'язку з вищевикладеним, ми підтримуємо позицію, згідно з якою необхідно виділяти обставини, які доволі повно підтвержені наявними доказами і ті, які неповною мірою підкріплені доказами. Це необхідно для того, щоб під час допиту мати змогу контролювати ступінь правдивість наданих показань [2, с. 289].

Специфічними тактичними прийомами, що можуть застосовуватися при допитах неповнолітніх, є роз'яснення важливості повідомлення правдивих показань, демонстрація поінформованості про життя допитуваного, його потреби, інтереси, роз'яснення сутності та значення пред'явлених і оголошених матеріалів, роз'яснення неправильно зайнятої позиції [4, с. 283].

Розглядаючи тактичні прийоми подолання неправдивих показань неповнолітніх осіб, можна погодитися з тим, що основним засобом отримання правдивих показань є ретельно продумана тактика допиту. До останньої висуваються дві основні вимоги. Вона має бути: 1) ефективною з позиції досягнення мети отримання правдивих показань; 2) правомірною, тобто яка відповідає чинному законодавству. Необхідно враховувати психологічні особливості особи, яку допитують, її можливу зацікавленість шляхом ретельного аналізу та врахування її ставлення до обставин, які розслідуються, та взаємовідносин з іншими учасниками процесу, наприклад свідка з підозрюваним чи обвинуваченим, обвинувачених чи свідків між собою. Другим важливим психологічним

методом у тактиці допиту є створення в особи, яку допитують, переконання, яке ґрунтується на фактичних даних (доказах), у марності спроб спотворити обставини розслідуваної події і необхідності дати показання, що відповідають дійсності. Важливим є те, що як би не поведилася допитувана особа, яким би очевидним не було її намагання спотворити обставини і дати неправдиві показання, особа, яка допитує, має бути витриманою і холоднокровною, але не байдужою, наполегливою, нав'язливою, некоректною [2, с. 287–289].

Для виявлення неправдивих показань необхідно насамперед встановити мотиви, з яких особа дає вказані показання, і залежно від цього вибирається дійова тактика допиту. Для подолання неправдивих показань ефективним є початок допиту щодо загальновідомих фактів чи обставин, із приводу яких особу допитується дає або може дати неправдиві показання. Під час допиту за цими обставинами необхідно використовувати найбільш достовірні докази, наприклад, речові. У результаті особа вимушена відмовитися від дачі неправдивих показань і повідомити правдиві. Ефективним прийомом викриття та подолання неправдивих показань є постановка під час допитів питань, які впливають із протиріч у показаннях, які неминуче виникають у випадках свідомого викривлення обставин провадження [2, с. 292].

Також для подолання неправдивих показань та отримання правдивих доцільно застосовувати тактичні прийоми допиту. Якщо особа заявляє алібі, необхідно зафіксувати в протоколі допиту її пояснення з цього приводу, а потім за допомогою уточнюючих питань встановити до дрібних деталей обставини, за яких особа перебувала у тому чи іншому місці в момент вчинення кримінального правопорушення. Необхідно, зокрема, встановити: де саме особа була в указаний

момент, коли і яким чином вона опинилася на цьому місці, чи довго і у зв'язку з чим там перебувала, хто конкретно може підтвердити факт та обставини перебування в цьому місці. Необхідно встановити, чи знає особа конкретних осіб, чи давно знайома з ними, яким чином певні особи опинилися поряд з особою, яку допитують, як була одягнена кожна з них тощо.

Якщо заява про алібі є неправдивою, то особа не зможе вказати в своїх поясненнях на ці деталі, або їй прийдеться придумувати їх «на ходу». Надалі доцільно провести повторний допит із тих самих обставин, змінюючи послідовність питань. Особа, яка висунула неправдиве алібі, на повторному допиті не зможе точно відтворити свої початкові показання. За допомогою протиріч можна здійснити викриття неправдивих показань. Показання детально фіксуються в протоколі та ретельно перевіряються шляхом допитів осіб, на яких здійснено посилення, дослідити документи, на підставі яких заявляється алібі, провести слідчі експерименти [2, с. 296–297].

Іншим тактичним прийомом є постановка прямих питань, яка полягає в тому, що допит починається зі встановлення будь-якого важливого чи вирішального факту. Така тактика може застосовуватися до особи, яка затримана на місці під час вчинення кримінального правопорушення чи в наявності інші вагомні докази причетності до його вчинення. Якщо особа взагалі відмовляється давати показання, необхідно вжити заходів, щоб переконати її в недоцільності такої поведінки, яка не сприяє встановленню істини та прискорення розслідування. Слідчий має пояснити, що в разі відмови давати показання не використовується право захищатися від обвинувачення [2, с. 298].

На зважену думку В.О. Маркуся, в разі виявлення неправди у свідченнях неповнолітнього найефективнішими виявляються прийоми емоційного впливу. Логічне переконання не

є дієвим через нерозуміння допитуваним самого факту викриття, а також непереборного факту протиріччя, що призводить до впертого повторювання очевидної брехні. Ефективним може стати повторний допит, але якщо на повторному допиті неповнолітній слово у слово повторює раніше надані свідчення, вживаючи при цьому вирази, окремі слова, не характерні для його віку, слідчий може запідозрити, що це є результатом навіювання з боку дорослих. Суттєві відмінності в деталях між початковими та повторними свідченнями вказують на фантазію дитини: вигадані деталі заздалегідь погано утримуються у пам'яті, а отже, замінюються новими. Однак слідчий на допиті неповнолітнього має врахувати і переконливий вплив власних питань, тому надзвичайно важливо правильно формулювати свої питання і визначати їх послідовність. При цьому слід триматися спокійно та приязно і водночас доволі напоористо, впевнено, твердо. Така манера поведінки сприяє встановленню необхідного контакту з неповнолітнім, викликає довіру та повагу до слідчого. Нервовість і зриви з боку слідчого швидше, ніж при допиті дорослих, призведуть до того, що допитуваний стане жорстокішим, замкнеться від переляку та хвилювання та почне плутатися, плакати, говорити неправду. Страх перед слідчим може підштовхнути допитуваного до самообмови. Неповнолітньому допитуваному слід полегшити перехід від неправдивих до правдивих свідчень. Для цього встановлюють причини неправди, роз'яснюють можливість й необхідність змінити свою хибну позицію як в інтересах слідства, так і для полегшення наслідків для самого допитуваного [3, с. 378–379].

Загалом тактичні прийоми викриття неправди за своїм характером і спрямованістю можуть бути розділені на три групи: 1) прийоми емоційного впливу; 2) прийоми логічного впливу; 3) тактичні комбінації.

1. Прийоми емоційного впливу:

1.1. На свідка і потерпілого: переконання в неправильності зайнятої допитуваним позиції; роз'яснення шкідливих наслідків неправдивих показань для близьких осіб із числа потерпілих і підозрюваних; вплив на позитивні сторони особистості допитуваного – почуття власної гідності, шляхетність, ідейність і т.п.

1.2. На підозрюваного: спонукання покаятися і щиро сердно зізнатися шляхом роз'яснення як шкідливих наслідків неправди, так і сприятливих наслідків визнання своєї вини й активного сприяння слідству; вплив на позитивні сторони особистості допитуваного, використання його схильностей, захоплень, високої професійної майстерності і турботи про професійний авторитет тощо; використання антипатії до кого-небудь зі співучасників, його залежності від них, що принижує його гідність, його сумнівів в їх здатності до кінця дотримуватися раніше зумовленої лінії поведінки; використання фактору раптовості шляхом постановки несподіваних запитань у ситуації, коли допитуваний таких питань не чекає, внутрішньо заспокоєний безпечним із його погляду змістом і напрямом допиту.

2. Прийоми логічного впливу полягають у демонстрації невідповідності показань дійсності. До їх числа належать: пред'явлення доказів, що спростовують показання допитуваного: а) від менш вагомих до більш вагомих; б) пред'явлення відразу найбільш важливого доказу; логічний аналіз протиріч, що містяться в показаннях допитуваного; логічний аналіз протиріч між інтересами допитуваного і його співучасників; роз'яснення безглуздості зайнятої позиції.

3. Тактичні комбінації, тобто створення ситуації, розрахованої на неправильну оцінку її допитуваним, що об'єктивно приводить до його викриття. Під час тактичних комбінацій

використовують: прийоми, які переслідують мету приховати від допитуваного поінформованість слідчого про ті або інші обставини провадження; метод непрямого допиту, який полягає в постановці запитань, другорядних із погляду допитуваного, але фактично тих, що маскують головне питання (наприклад, якщо на місці події виявлені сліди пальців рук підозрюваного, то спочатку задаються питання, відповіді на які потім виключать можливість стверджувати, що ці відбитки залишені не в момент вчинення кримінального правопорушення, а раніше або пізніше); прийоми, спрямовані на створення ситуації, під час якої допитуваний допускає обмову; пропозиція допитуваному, стверджуючому, що він говорить правду, сказати своєму співучаснику або зв'язаному з ним попередньою змовою свідку фразу приблизно такого змісту: «Я сказав всю правду, скажи правду і ти». Допитуваний потрапляє в складну ситуацію: відмова буде означати визнання дачі неправдивих показань, згода ж може привести до його викриття.

Викриття неправди в показаннях допитуваного може призвести до таких наслідків: до дачі ним правдивих показань або до заміни їх новими неправдивими. У другому випадку процес викриття неправди має бути продовжений.

Під час першого допиту слідчий вибирає тактику з урахуванням рівня його поінформованості про допитуваного. Залежно від того, як реагує на неї допитуваний слідчий визначає вдалість вибраного варіанта або необхідність внесення коректив до своєї тактики (аж до повної відмови від прийомів, які використовуються) [6, с. 449–451].

Залежно від можливого процесуального статусу неповнолітнього можуть відрізнятись підходи до організації та проведення його допиту. Так, якщо є відомості про причетність

неповнолітнього до вчинення кримінального правопорушення, рішення про участь батьків під час проведення допиту, як законних представників неповнолітнього, необхідно вирішувати залежно від їх причетності до вчинення кримінального правопорушення.

У разі вчинення кримінального правопорушення щодо неповнолітніх осіб також необхідно враховувати можливий негативний вплив батьків на неповнолітніх, що завадить досягнути цілей допиту, тобто отримання об'єктивної інформації про обставини вчинення кримінального правопорушення. У зв'язку з вищевикладеним В.Г. Дрьомов обґрунтовано зазначив, що підліток може відчувати в присутності батьків почуття страху, сорому, чутливо реагувати на емоції батьків, стежити за їх мімікою, жестами, рухами і відповідно до цього давати показання або зовсім відмовитися відповідати на запитання слідчого [7, с. 7]. Необхідно зазначити, що ч. 3 ст. 227 КПК України передбачає, що у виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого, слідчий, прокурор за клопотанням малолітнього або неповнолітнього чи

з власної ініціативи має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих слідчих (розшукових) дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні та залучити замість нього іншого законного представника [1].

Загалом тактика допиту неповнолітніх (малолітніх) потерпілих значною мірою зумовлена особливостями їх психіки, незначним життєвим досвідом, що нерідко приводить до неправильної оцінки ними розслідуваної події загалом або окремих її елементів [8, с. 393].

Висновки. Основним засобом отримання правдивих показань є ретельно продумана, ефективна та правомірна тактика допиту неповнолітнього, що враховує: 1) його вікові та психологічні особливості; 2) процесуальний статус; 3) ступінь поінформованості; 4) взаємовідносини з іншими учасниками процесу. Для виявлення неправдивих показань, насамперед, встановлюються мотиви, і залежно від цього вибирається дієва тактика допиту. З огляду на сучасні наукові погляди та слідчу практику саме початок допиту вважається вдалим моментом для подолання неправдивих показань неповнолітньої особи.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 24.04.2021).
2. Криміналістика : учебник / под ред. Р.С. Белкина. Москва, 1967. 551 с.
3. Маркусь В.О. Криміналістика : навчальний посібник. Київ, 2007. 558 с.
4. Криміналістика : підручник / В.М. Глібко, В.А. Журавель та ін. ; ред. В.Ю. Шепітька. Київ : Вид. дім «Ін Юре», 2001. 682 с.
5. Салтєвський М.В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підручник. Київ. : Кондор, 2005. 588 с.
6. Криміналістика : підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Черноус, А.В. Самодін та ін.; за заг. ред. В.В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Філія вид-ва «Право», 2020. 752 с.
7. Дремев В.Г. Показания несовершеннолетнего обвиняемого в советском уголовном процессе : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 1970. 23 с.
8. Шепітько В.Ю. Криміналістична тактика (системноструктурний аналіз) : монографія. Харків : Харків юридичний, 2007. 432 с.

Проданець Н. М. Система тактичних прийомів виявлення та подолання неправдивих показань неповнолітніх осіб

Стаття присвячена дослідженню системи тактичних прийомів виявлення та подолання неправдивих показань неповнолітніх осіб під час досудового розслідування. Розкрито основні засоби отримання правдивих показань. Висвітлено необхідність врахування психологічних особливостей особи, яка допитується, її можливу зацікавленість шляхом ретельного аналізу її ставлення до обставин, які розслідуються, та взаємовідносин з іншими учасниками процесу.

Розкрито специфічні тактичні прийоми, що можуть застосовуватися при допитах неповнолітніх, а саме: роз'яснення важливості повідомлення правдивих показань; демонстрація поінформованості про життя допитуваного його потреби, інтереси; роз'яснення сутності та значення пред'явлених і оголошених матеріалів; роз'яснення неправильно зайнятої позиції. Обґрунтовується оптимальний період для подолання неправдивих показань неповнолітнього під час допиту.

Автором розглянуто загальні аспекти механізму виявлення та подолання неправдивих показань неповнолітніх осіб.

Наголошено, що зазвичай неповнолітній, на відміну від дорослого, часто не в повному обсязі розуміє, в якому кримінальному правопорушенні він підозрюється та яке значення і наслідки мають його показання. Також зазначено, що в неповнолітніх досить своєрідно розвинена уява. Тому навіть за умови логічно побудованих показань та впевненості в сказаному слідчому не варто розраховувати на щирість та істинність. Звертається увага на рівень інтелектуального розвитку неповнолітніх осіб. Адже особа під час допиту, ухиляючись від надання правдивих показань, залежно від розумових здібностей, здатна до маніпуляції, зверхності, всезнайства, що супроводжується почуттям дорослості або ж, навпаки, особа володіє обмеженим словниковим запасом, невпевнена в собі, пригнічена та непослідовна. Урахування рівня розвитку дає змогу слідчому помітити здібності та отримати під час спілкування з неї достовірну інформацію. Робиться висновок про доцільність застосування слідчим тактичних прийомів для гнучкості та урізноманітнення спілкування з неповнолітнім під час проведення слідчої (розшукової) дії.

Ключові слова: допит, тактичний прийом, неправдиві показання, неповнолітня особа, тактика допиту неповнолітнього, подолання неправдивих показань.

Проданець Н. Н. Система тактических приемов выявления и преодоления ложных показаний несовершеннолетних лиц

Статья посвящена исследованию системы тактических приемов выявления и преодоления ложных показаний несовершеннолетних во время досудебного расследования. Раскрыты основные средства получения правдивых показаний. Освещены необходимость учета психологических особенностей допрашиваемого, его возможная заинтересованность путем тщательного анализа его отношение к обстоятельствам, которые расследуются, и взаимоотношениям с другими участниками процесса.

Раскрыты специфические тактические приемы, которые могут применяться при допросах несовершеннолетних, а именно: разъяснение важности сообщения правдивых показаний; демонстрация осведомленности о жизни допрашиваемого его потребности, интересы; разъяснение сущности и значения предъявленных и объявленных материалов; разъяснение неправильно занятой позиции. Обосновывается оптимальный период для преодоления ложных показаний несовершеннолетнего в ходе допроса.

Автором рассмотрены общие аспекты механизма выявления и преодоления ложных показаний несовершеннолетних.

Отмечено, что обычно несовершеннолетний, в отличие от взрослого, не в полном объеме понимает, в котором уголовном правонарушении он подозревается, какое значение и последствия имеют его показания. Также указано, что у несовершеннолетних довольно своеобразно развито воображение. Поэтому даже при логично построенных показаниях и уверенности в сказанном следователю не стоит рассчитывать на

искренность и истинность. Обращается внимание на уровень интеллектуального развития несовершеннолетних. Ведь лицо во время допроса, уклоняясь от предоставления правдивых показаний, в зависимости от умственных способностей, способная к манипуляции, превосходства, всезнайства, что сопровождается чувством взрослости или же, наоборот, лицо обладает ограниченным словарным запасом, недостаточно уверено в себе, подавлено и непоследовательно. Учет уровня развития дает возможность следователю заметить способности и получить во время общения с ним достоверную информацию. Делается вывод о целесообразности применения следователем тактических приемов для гибкости и разнообразия общения с несовершеннолетним в ходе проведения следственного (розыскного) действия.

Ключевые слова: допрос, тактический прием, ложные показания, несовершеннолетний, тактика допроса несовершеннолетнего, преодоление ложных показаний.

Prodanets N. System of tactical methods of detection and overcoming false testimony of minors

The article is devoted to the study of the system of tactics for detecting and overcoming false testimony of minors during the pre-trial investigation. The main means of obtaining true testimony are revealed. The need to take into account the psychological characteristics of the interrogated person, his possible interest by carefully analyzing his attitude to the circumstances under investigation and the relationship with other participants in the process.

Specific tactics that can be used in the interrogation of minors are revealed, namely the explanation of the importance of reporting true testimony; demonstration of awareness about the life of the interrogated his needs, interests; explanation of the essence and meaning of the presented and announced materials; explanation of the wrong position. The optimal period for overcoming false testimony of a minor during interrogation is substantiated.

The author considers general aspects of the mechanism of detection and overcoming of false testimonies of minors.

It is emphasized that usually a juvenile, unlike an adult, often does not fully understand in which criminal offense he is suspected and what is the significance and consequences of his testimony. Also, it is noted that minors have a rather peculiar imagination. Therefore, even with logically constructed testimony and confidence in what is said, the investigator should not count on sincerity and truthfulness. Attention is paid to the level of intellectual development of minors. After all, a person during interrogation, evading to give true testimony, depending on mental abilities, is capable of manipulation, arrogance, omniscience, accompanied by a sense of adulthood, or vice versa – a person has limited vocabulary, insecure, depressed and inconsistent. Taking into account the level of development allows the investigator to notice the abilities and get reliable information during communication with her. The conclusion is made about the expediency of the investigator's use of tactics for flexibility and diversification of communication with a minor during the investigative (search) action.

Key words: interrogation, tactical reception, false testimony, minor, tactics of interrogation of a minor, overcoming false testimony.

